

למה לאדם לשמור על הטבע?

תרומת הפילוסופיה של המאה ה-20

ד"ר הילה נאות

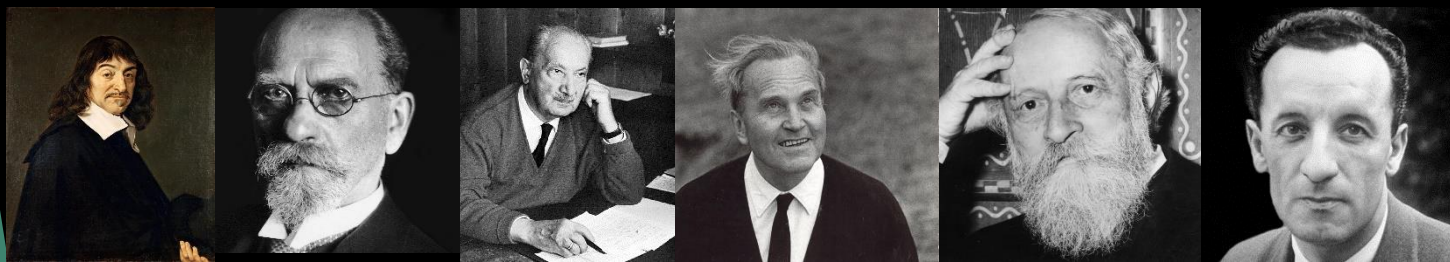
דצמבר 2017

מהו היחס בין האדם לעולם?

מהו עולם?

מ(י)הו אדם?

שש תחנות מפתח במסעו של האדם מן העולם ובחזרה

Cogito,
ergo sum.

רנה דקרט

➤ האדם = דבר חושב.

➤ העולם = מכונה שפועלת על פי חוקים.

➤ היחס בין האדם לעולם = יחס בין סובייקט שניגש לאובייקטים בעולם על מנת להכיר אותם ולעשות בהם שימוש לצרכיו.

”ניתן לרכוש ידע שיש לו שימוש בחיים [...], ידיעת הכוח והעוצמה של אש, מים, אוויר, כוכבים, שמים וגופים אחרים שביבנו [...] יכולה לשמש אותנו במגוון דרכים ולהפוך אותנו לאדונים ולבעלים של הטבע.” (רנה דקרט, 1637)

René

Descartes

(1650 - 1596)

מהן ההשלכות של התפיסה הקרטזיאנית?

בין האדם לעולם קיים **מרחק**,
האדם "מעל הטבע", כמו צופה מן החוץ

ידע = כוח, אמת = כלי

יתרונות:

אובייקטים נגישים להכרה ולשימוש,

תועלת גדולה לאדם, קידמה

חסרונות:

ניכור בין האדם לעולם,
תחושת מופרדות וזרות.

תפיסה אנתרופוצנטרית:

יחסי היררכיה וניצול –

בין האדם לעולם,

בין בני האדם לבין עצמם

אדמונד הוסרל

- ביסוד עולם המדע האובייקטיבי מצויה שכבה נוספת - עולם החיים שלנו (Lebenswelt)
- קיומו של עולם החיים קודם להיגיון ולכל ההסברים שאנו יכולים לספק על אודותיו.
- ביקורת הרציונליזם האינסטרומנטלי שהביא את האדם לניהיליזם ערכי ואת המדע למשבר: המדע מציג את העולם כנטול משמעות, אך עולם החיים נושא בחובו משמעות וטיבו הוא מסתורין.

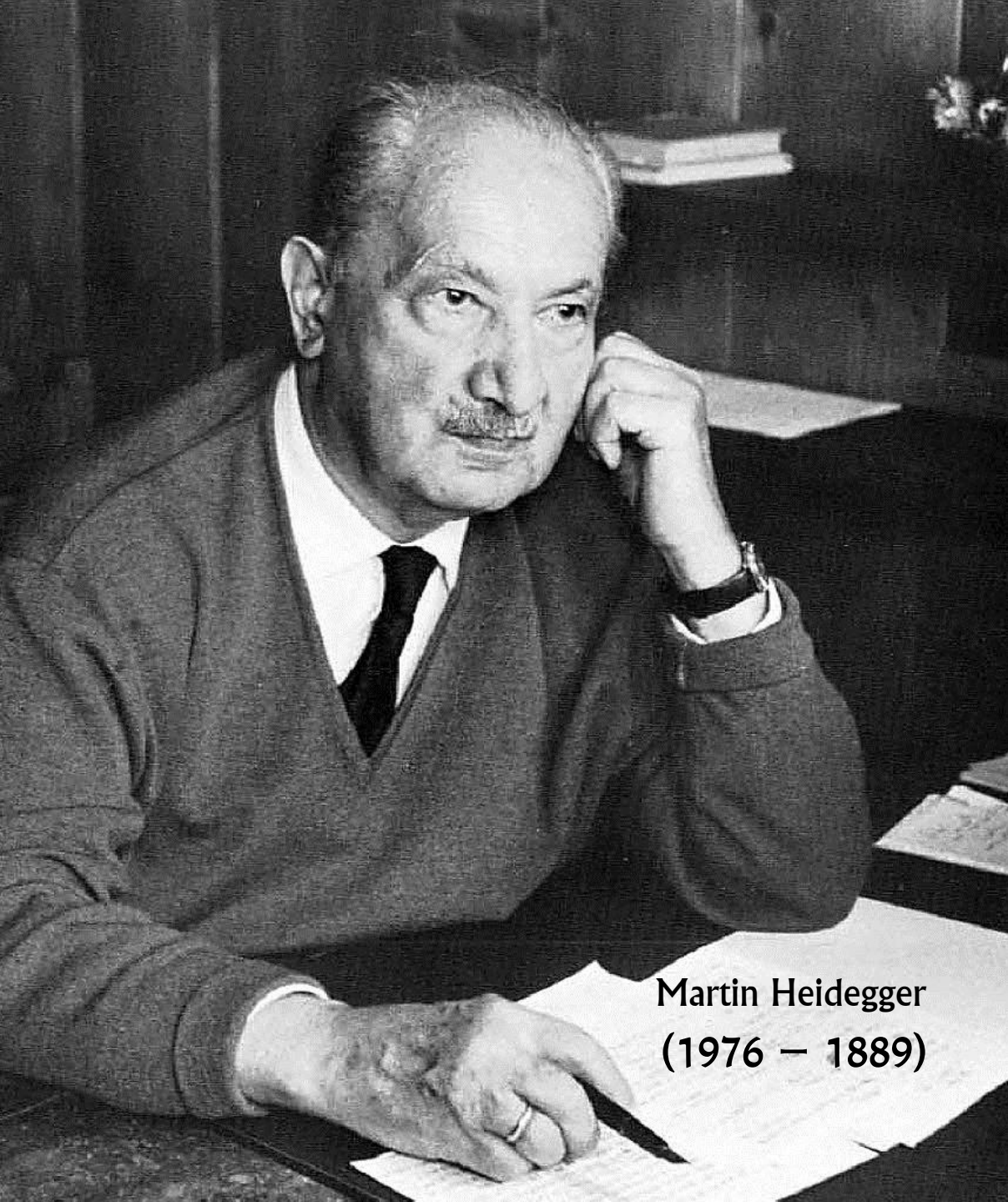

Edmund Husserl
(1859 – 1938)

עולם החיים

עולם המדע
ה"אובייקטיבי"

Martin Heidegger
(1889 – 1976)

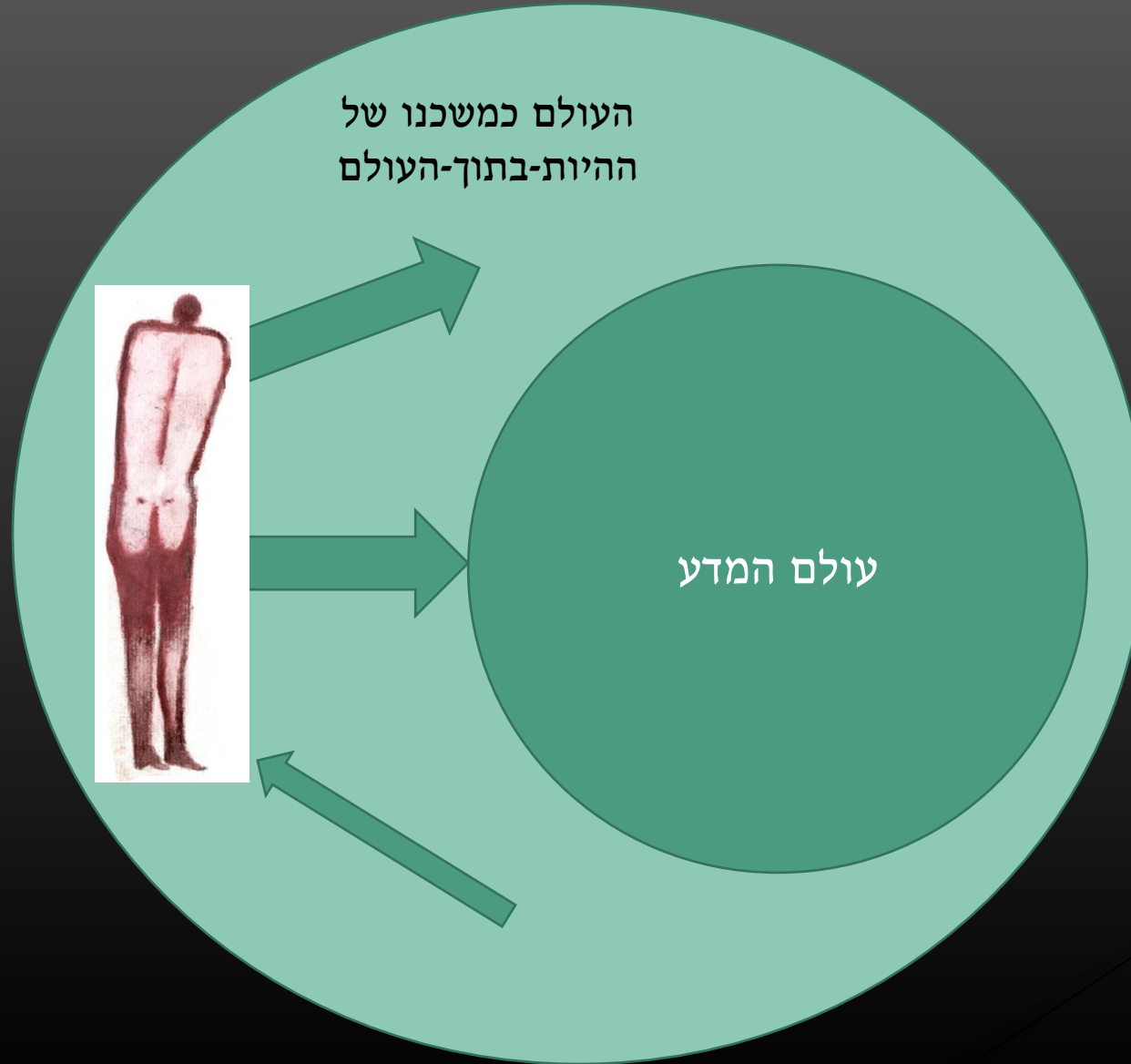
מרטיין היידגר

- האדם = Dasein (היות-שם):
האדם אינו סובייקט הנושא
מהות של "דבר חושב" אלא
"היות-בתוך-העולם" שעניינו
העיקרי הוא עצם הווייתו
- העולם הוא משכנו של האדם
(dwelling), שייך באופן מהותי
לאופן היותו של האדם
- היחס הראשיתי לדברים בעולם
אינו תיאורטי אלא שימושי,
היחס הראשיתי לעולם הוא
יחס של הבנה

העולם כמשכנו של
ההיות-בתוך-העולם

עולם המדע

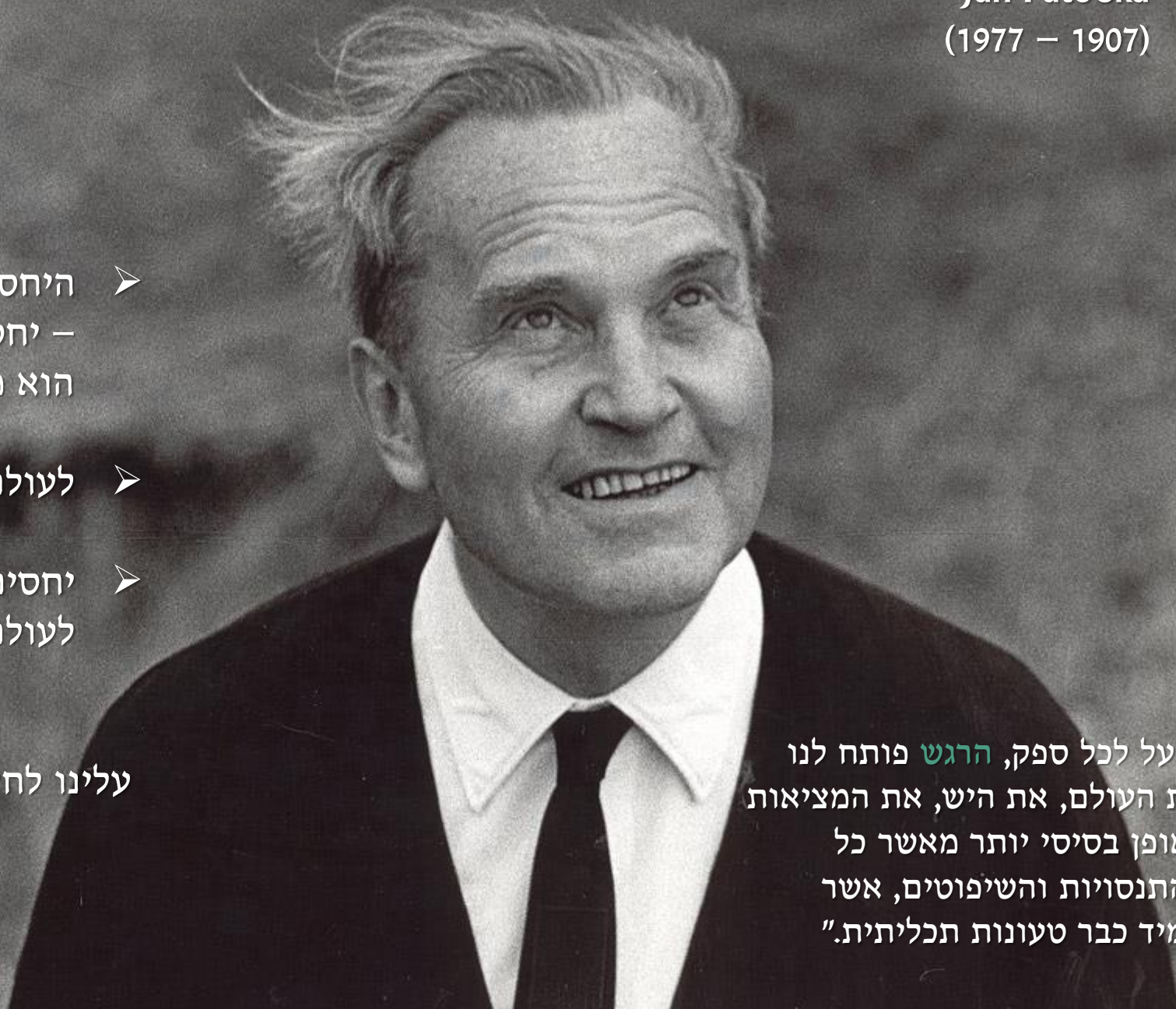
Jan Patočka
(1977 – 1907)

יאן פטוצ'קה

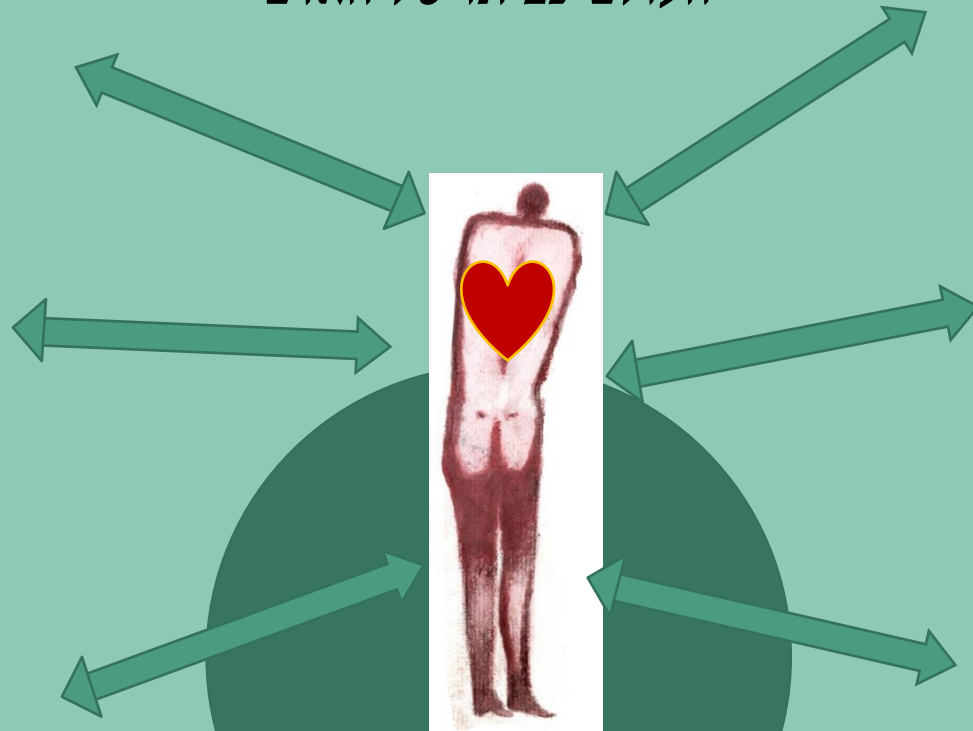
- היחס הראשוני של האדם לעולם הוא יחס רגשי – יחס של **קירבה** אינטימית והרמוניה. הוא משותף לאדם בוגר, לילד, לבעלי חיים.
- לעולם יש פנים והוא מדבר אלינו את משמעותו
- יחסים שוויוניים ותלות הדדית בין האדם לעולם.

עלינו לחזור הביתה...

"מעל לכל ספק, **הרגש** פותח לנו את העולם, את היש, את המציאות באופן בסיסי יותר מאשר כל ההתנסויות והשיפוטיות, אשר תמיד כבר טעונות תכליתית."

העולם כביתו של האדם

עולם המדע

מרטיין בובר

➤ עולם החפצים (הלזים)

יחס שימושי לישים בתוך העולם ולעולם כולו.

הסתכלות דרך השכל - העולם הוא אוסף של מסרים זהים לכולנו.

➤ עולם הזיקה בין אני לאתה

יחס הדדי, שוויוני, קשוב, הפונה אל הרובד הרוחני והמסתורי שבתוך העולם והדברים בתוכו.

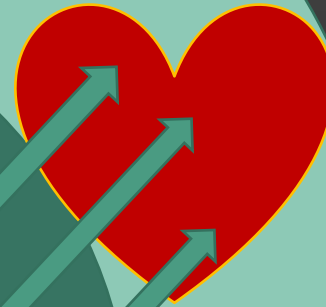
"דעת הלב" – העולם מדבר אליי (ורק אלי) דרך אותותיו.

"בלי הלז אין האדם יכול להתקיים.
אולם מי שחי רק עמו בלבד,
הוא אינו האדם".

(1878 - 1965) Martin Buber

עולם הזיקה

עולם הלזים

Maurice Merleau-Ponty
(1961 – 1908)

מוריס מרלו-פונטי

- האדם = יש מגולם בגופו-החי, משוקע ומעורב בתוך "בשר העולם" (chair). קיומו הוא גופני ודרך גופו הוא נטוע בעולם כמו שאר בעלי החיים. צעד נוסף בביטול ההשקפה האנתרופוצנטרית.
- איך לשקם את חיבורו של האדם אל הטבע? דרך הגוף.
- דרישה מהמדע:
 1. הטלת ספק רדיקלית בהנחות היסוד של עצמו
 2. הכנסת רגש לתהליך המחקרי:ההיבט האובייקטיבי-טבעי והסובייקטיבי-תרבותי תמיד שלובים זה בזה.

מהו היחס שבין האדם לעולם?

הגישה הפנומנולוגית	גישה קרטזיאנית
התהוות גומלין, תלות הדדית	מופרדות וזרות
הרמוניה, מעורבות	ניגוד, עימות
שוויון	היררכיה
דיאלוג	מונולוג
אחריות ושותפות	אדישות
גם יחס רגשי, נקודת מבט מעורבת	יחס רציונלי, נקודת מבט חיצונית
לטבע ישנו גם ממד רוחני, הוא גדוש מסתורין; משמעות הינה אופוס משותף בין האדם לעולם	טבע כחומר סתמי, מכניזם עם חוקים; משמעות מוענקת לו בזכות האדם

ובכן, למה לאדם לשמור על הטבע?

